



WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Бр. 23. У Сомбору 15. децембра 1881. Год. XIII.

„ШКОЛСКИ ЛИСТ“ излази сваког 15. и последњег у месецу. Претплата је за целу годину 3 ф., за 4 месеца 1 ф. а за Србију 8 динара годишње. Учитељи, који имају мању плату од 300 ф., богослови и приправници добијају лист у пола цене. Дониси и претплата шаљу се: Уредништву „Школског листа“ у Сомбор.

ДОМАЋЕ ВАСПИТАЊЕ.

Беседа родитељима, што ју је говорио приликом делења награда у једној школи у Белгији управитељ г. Фукар.

Педагогика је као што знате наука и вештина васпитања. Она је рад, у ком један дух образује други дух, једно срце образује друго срце; то ће рећи, да васпитање не обухвата само негу разума, него и негу осећања. Није ми намера да вам излажем многобројна средства, што се употребљују код деце за боље и брже развијање разума. Не, јер сам рад да обратим вашу пажњу на старање, које срце изискује у првим годинама живота.

Често се мисли да је и добро и зло урођено у човеку и да је исто тако немогуће да се прво оснажи као и друго да се исправи.

Заиста сте чули као и ја често, како матере говоре за своју децу: „исти је као и отац; нимало неће бити друкчији.“

Други опет уображавају себи да ће се погрешке њихове деце саме од себе исправити са годинама.

Јако се варају! Срце као и дух могу да се васпитају. Још више: опасно је да се остави дете погрешкама, које смо познали, а и добра својства, ако им не посвећујемо потребно старање, могу лако да се изгубе.

Изображење срца захтева много труда, много стрпења. Не треба се поплашити од првих неуспеха, ваља настојати и успећемо.

Најважније је у том послу да су старији сложни: нека мати никад неумесном љубазношћу не потиरे добар учинак, што га је постигао отац праведном каштигом, никад нека једно не даје што друго одбија.

У присуству деце ваља избегавати шта више и так

разговоре, који би откривали nesлагање у мислима; јер деца ће врло брзо да примете и најмање nesлагање у начелима код оних, који су им старији. Она имају врло фин такт за ствари, које их се изближе тичу. Кад се казне, онда умеју врло добро да оцене степен сажалења у присутних и њихов суд о казни, којој су била извржена. Ако мајка нађе, да је прекор био сувише строг или казна врло велика, унука ће брзо да се утеша због пролазне неправде, коју је претрпела. Још горе би било, да је мајка теши.

Та је ствар врло важна, јер така nesлагања нису на жалост ретка и у таким породицама дете је управо господар. Кад га мати кара, трчи оцу, који га теши: мати узима у заштиту малог кривца, који наскоро без опасности износи каприце своје несталне и промењливе воље.

Деца треба рано да се науче да буду послушна: послушност је темељ њиховој срећи.

„Јесте ли ради да Јованка буде послушно дете? рекао је један енглески песник, а ви јој заповедите да понесе леп низ бисера.“

То ће рећи, да оном, што деци налажемо, ваља дати пријатан вид. Што је мање заповести у толико ће се боље извршивати. Нека је мало налога, али се ти морају слушати. Никад не треба захтевати, што није нужно. Чувај се да не бациш варницу или да громом не загрмиш. Главно је да си миран: велик душеван мир обезоружава гњев и сиречава непромишљеност. Знадем да имаде много и таквих родитеља, који су обично наклоњени, да благо суде о својој деци, кроз наочари љубави изгледају им њихове погрешке као својства, која имају вредности. Кад дете долази у гњев, радује се том отац, јер мисли, да је то знак будуће снажне воље. Дете хоће да се нађе и увређено, а то је матери мило, јер мисли, да то показује будућу нежност чувства. Али како се у том варају! И једно и друго су погрешке, које ваља исправљати.

Гњеву треба на супрот ставити мир, а не, као што се на жалост чини, силу. Ако не обраћате на њега пажњу, престаће сам собом. Кад гњев прође нагониће сама нарав дете, да вам се приближи. Тада је време да га казните, да му представите тугу, коју вам је проузроковало и како му је ружан био поступак.

Јели дете сувише осетљиво, избегавајте што више при-



www.nlb.rs

У
Н
И
В
Е
Р
С
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

лике, које би му за то повод давале. Многе матере усађују и незнајући ту осетљивост у срце своје деце. Ко их није видео кљко пред својом децом узимају туђу децу у руке, да их грле и пољунцима обасипају, те да уживају гледајући како је то неправо њиховом синчићу или кћерци, којима ће се после кишом пољубаца да одуже за тугу, што су им ју за тренут проузроковале? Та изазивања осетљивости имају врло смутне последице.

Поред осетљивости ваља војевати и против себичности. Због тог ваља настојати да дете своја мала уживања дели са другом децом. Треба га навикнути, да својим малим друговима, својој браћи и сестрама уступа своја најбоља колица, да им даје најбољи комад јабукe и најмилију сиграчку. Покажите му како би зло било за људе кад би сваки мислио само на себе, како би тешко без помоћи других подмиривали своје потребе. Из тог изведите кљко је потребно, да једни другима будемо на руци и да се узајмно потпомажемо.

Има родитеља који налазе у том неку злобну радост да честим непопуштањем драже своју децу. Ко тако чини, било дете склоно на гњев или не, изазива његову погрешку и ради на том, да буде неваљало. Тај мали створ није сиграчка. Така дражења имају убитачан, а на жалост трајан ушљив како на здравље тако и на душу. Тим му спремате несретну будућност, јер тврдоглавих људи сваки ће да се клони.

Кад дете хоћемо да наградимо или да му покажемо, да га волемо, ми му дајемо обично какве посласице. Али тим их приучавамо да буду облапорни, мана у толико опаснија, што је она често повод крађи, те изазива гдекад смутне последице.

Нећу да дајем детету зато бонбона, што се добро владало. Радије ћу му их дати зато, што је дете.

И сујета је погрешка, која се већ за рана јавља код деце. Не иштем да се сасвим уништи жеља за допадањем, коју сви имамо. Кад остане у извесним границама онда та жеља није никакво зло, него је баш од користи; она нас чува у једнакој мери ни да не будемо смешни ни да не претерујемо.

Али чувајте се, да не изазовете ту жељу наиме код малих девојчица. Девојчица, која се облачи у бирано одело, којој се говори само о тоалети, које се досеткама дивимо и приповедамо их, којој се одају хиљадама хвала, та девојчица се навикне, да ју слушају и да се на њу пази. За њу постаје потреба, да сјаји, да су све очи на њу упрте; појава у дру-



штву за њу је штудија. Она ће почети скромно одело да презире, па мало по мало и оне, који су у њему. Срце јој се преобрази, она постаје арогантна, горда, немилосрдна. Питаће шта се то од ње збило и избегаваће ју. Она је несретна што је хтела да сјаји. Матере не треба да ставе свој понос у то, да су им деца што лепше одевена, него да су што учтивија, што послушнија, да сачуствују у беди других, да су што умиљатија.

Дете има врло добро памтење, све знамти и све види, па и онда кад се игра. Не можемо довољно да пазимо на себе у присуству деце. Ваља да мотримо на сваки наш покрет, сваку нашу реч, сваки осмеј, па и на сам поглед. Не дајмо детету прилике да примети ниједан призор гњева, очајања, да не чује ниједну непристојну реч. Поштујући тако то невино и чисто биће, радићемо неприметно и на свом усавршавању, и ми ћемо морално напредовати.

Видите, госпође и господо, да васпитање срца није тежак посао. Да буде успеха довољно је да се на пут стаје злу, а да се не чека на то да лечење постане нужно, треба да смо проникнути важношћу цели, коју ваља постићи, те да не љубимо децу ради нас, него ради њих и ради друштва.

За то се не иште никакво велико знање; потребан је само здрав суд, увек будна пажња и оданост усађена величином задаће, коју имају да врше отац, мати, учитељ или учитељица. Помоћу онога што се зове срећа у породичном кругу приправићемо омладини сретну будућност и помоћићемо им да постану — што је сад већ ретко — поштени људи.

УПУТСТВО ЗА ЧИТАЊЕ МОРАЛНИХ ПРИПОВЕДАКА

(Једна лекција из насобне методике.)

Приповедке јесу такви предмети, у којима се казују истинити или измишљени догађаји. У читанкама ваља да се налазе одабране приповедке, које у себи садржавају образце врлина, на које се деца угледају, а ако се у таким приповедкама погрешке људске наводе, то се чини с намером, да се деца од сличних слабости чувају.

Искусство показује, да деца много радије пазе, кад учитељ приповеда лепу приповедку него кад описује ствар какву. Стога се од сваког учитеља изискује да зна приповедке што се у читанкама налазе, лепо приповедати, и да је у стању из садржаја њиховог науку изводити, која ће деци за правац живота служити.

Читање приповедака предузима се у народној школи овако :



1. Учитељ лепо и разговетно приповеди дотичну приповедку а деца слушају. У школама са више разреда може учитељ прозвати, да један од бољих ученика из старијег разреда у место њега ученицима млађег разреда одређену приповедку приповеда, пошто се најпре за приповедање добро спремио.

2. Учитељ каже деци, где се у читанци та приповедка налази; на којој страни, под којим бројем и насловом, и упути их, да је сваки у својој читанци нађе. Затим сам учитељ прочита приповедку ту за углед лепо и разговетно, а ученици слушајући како он чита, гледе у књигу и у себи то исто читају. У четвртном разреду може погледак ово учитељево читање а у најстаријим разредима и само приповедање учитељево може изостати, али у место овога се задаје деци у напред да тихо прочитају приповедку, која ће се предузети и да се том приликом са садржајем њеним упознаду.

3. Учитељ зада да се чита приповедка на глас и то одсек по одсек. Прозвани ученик чита један одсек на глас а сви остали у себи то исто читају.

4. После сваког одсека задаје учитељ без књиге питања о садржају дотичног одсека, за уверити се да су деца пазила, а затим у колико је нужно задаје и катихетична питања, за уверити се, како деца разумеју оно, што се пре читало и како о томе суде. Питања се задају најпре, да сви ученици пазе, а затим се прозове један ученик, који на питање велегласно одговорити има. У колико је нужно даје учитељ овде деци нужна објашњења, исправке и упутства.

Док се питања задају сви ученици имају учитељу у очи гледати а прозвани ученик има одговарати велегласно, разговетно и у потпуној реченици.

5. Кад се овако цела приповетка на одсеке прочита и разјасни, учитељ зада деци, да је за тихо већтање у школи, а затим и код куће на глас неколико пута с пажњом прочитају и уз то још да је код куће својим речма родитељима, браћи или сестрама приповедају. Мање и важније приповедчице или поједина одељења из већих приповедака имају се још употребити и за преписивање у школи док се учитељ с другим којим разредом непосредно бави.

6. На идућем за читање приповедака одређеном часу даде учитељ још један пут прочитати цео предмет. И овом приликом за читање на глас сваког појединог одсека прозива се други ученик, али се после одсека питања не задају, нити се објашњења чине.

7. Учитељ испитује садржај целе приповедке, задавајући питања у систематичном реду целом разреду; после сваког питања оставља деци мало времена на размишљање, па тек онда прозива онога, који ће на дотично питање у потпуној реченици одговорити. Уз питања о садржају придодати ваља још питања удешена за побуђивање на расуђење о том, што се деци у дотичној приповедци допада или не допада; које је дело добро, а које је зло; на што се имају у сличним случајевима деца угледати и од чега се имају чувати.

8. Учитељ упућује децу да пронађу главну науку из прочитане

приповедке и сложи ту науку у једну реченицу, па зада деци, да је на памет науче, напишу и за правило живота и владања узму. У читанкама се обично овако правило налази или напред као наслов или се на свршетку приповедке као наука излаже. У сваком случају учитељ треба да уме из прочитане приповедке науку изводити и децу упућивати да ту науку и сама под његовим упутством а својим размишљањем пронађу.*

Пошто се овако приповедка по други пут прочита и препита њен садржај, тек онда се захтевати може да ученици дотичну приповедку својим речма сами приповеде, те тако да се у слободном приповедању вештбају.

Ако би ученик у приповедању застао, нека му учитељ у помоћ притече zgodним питањем, и нека га из забуне изведе и оспособи да може приповедање продужити. Но свакојакo се има назити да деца не казују приповедку од речи до речи јер то неби било приповедање, него рецитовање.

У четвртом разреду по гдекад а у V. и VI. разреду читаначке приповедке, које су овако прочитане и протумачене, и које ученици већ лено својим речма приповедати знају, зададу се, да их они у присуству учитељевог за тихо вештбање без књиге напишу. Овако вештбање служи као врло добра припрема за нисмене саставе.

Овде се још приметити има, да се учитељ у zgodним приликама има са ученицима разговарати о садржају дотичних приповедака, да науку што се у њима садржи што чешће у свезу доводи са осталим моралним поукама о којима се у катихизису, у библијској повестници говорило, а особито да настоји да ученици врлине, што се у приповедци спомињу за узор узму и да се по њима владају.

У сваком школском разреду имају се, у два седмична часа бар сваке недеље, по једна већа или две мање читаначке приповедке овако предузети, и по томе преко целе школске године има се 40—50 оваких приповедака разумљиво читати, и по горњем начину предавати.

На овај исти начин могу се предавати и библијске приповедке и исторични прдмети у старијим разредима народне школе. Такође се и басне, што се у читанкама налазе, на овај начин предузимају али се само код ових спочетка деци казати мора да су то измишљене причице, и позор се дечији обраћа особито на науку што се из дотичне басне изводи, а због које се басна та учи.

Најлепше моралне приповедке за децу и у довољном избору налазе се у читанци за други разред (Н. Сад 1880). — Ваљало би да се што скорије и за више разреде наших народних школа ваљане читанке напишу, у којима да се уз остале предмете и довољан број моралних приповедака налази, које би младежи нашој уз вештбање у разумљивом и леном читању, још и најбоље образце за поштен и благонраван живот давале.

В.

* У првом часу за писање одређеном, што после тога долази, има се задати та пословица или правило живота што се из прочитане приповедке извело, за писање по казивању.



НЕШТО О ШКОЛСКОМ ЗАПТУ.

Запт је навикавање на паметан, уредан и благонараван живот.

Запт се разликује од неге у толико што онај, који децу негује све сам мора да ради, а деца која се негују при том послу су сасвим пасивна.

На против запт долази такође с поља, али се у њему подразумева да и дете мора имати своју вољу, али која није при том послу пасивна, него и сама мора радити свесно и разумно, управљајући се по унутрешњим учењем.

Запт се назива у новој педагогији: „вођење, управљање деце,“ и јесте при васпитању од велике важности.

Школски запт је навикавање на уредност, тачност, пажљивост, тишину и прилежност; у опште на ваљан живот у школи, с том намером да се настава олакша и унапреди, да се питомци привикну на вршење дужности, и да тим у животу уредни и честити људи постану.

Запт се има врло рано започети и то онда, чим дете још у дому родитељском захте, да што друго уради него што би требало. На ту околност треба брижљива мати да врло добро пази, и да одојчету свом само оно допушта да ради, што она зна да је по дете добро, а на против, никако нека не допушта да оно ради, што је штетно и неуспешно. У том обзиру ни пошто се не смеју родитељи на вику и дрску дечију обзирати и допуштати им, да раде што хоће све ако би то по њи и добро било, јер тим се деца самовољи навикавају.

Што је казано за запт у опште то исто важи и за запт школски. Што учитељ зна да је по децу штетно, да смета настави, или да би деци у доцнијем животу штетно могло, то треба да им забрани и од забране своје да не одступа; а што зна, да је по физични, умни и морални развитак дечији добро и паметно, да подмаже наставу и у опште на благо дечије служи, то треба од њих да изискује и да их томе навикава.

Запт траје дотле, док васпитаник не буде кадар сам собом разумно управљати. Али, да би васпитаник до тога доћи могао, нужно је да он за време детињства и младости слуша старије, разумне и ваљане људе, и да се по њиховом упутству влада.

Као што сваки домаћин и сваки старешина треба да зна владати над својим домаћим и млађима, тако је и сваком народном учитељу и васпитатељу нужно, да уме владати са децом која су старању његовом поверена, и да уме у школи својој добар запт одржати. Од свију послова учитељеви од највеће је важности и од највећег упуцавања по децу одржање запта.

Запт школски има упуцавање на телесно, умно и правно образовање ученика. Од доброг запта зависи још нарочито: напредак ученика у наукама, задовољство учитељево у школи и добар глас школе. Учитељ са мање дара и способности, али, који је кадар међу децом у школи ред, тишину, пажљивост, прилежност, тачност и свесрдну послушност произвести, може далеко бољи успех у настави и у васпитању показати, него најспособнији и највештији учитељ, у чијој школи нема доброг запта.

Задатак школског запта садржи се у следећим тачкама :

1. Школски запт има сву децу одржати у реду, по ком сваки ученик треба да је послушан своме учитељу, да на време у школу долази, да своје ствари у реду држи и да се са својим друговима пази.

2. Школски запт изискује да се свако дете непрестано с послом умерено забавља, да се ни један тренутак школског времена у лењости не проводи, и да се млађа деца од старије само добру науче, а нипошто злу каквом. —

3. Између ученика треба да влада слога и љубав. Не сме се никако трнати, да се јачи и разумнији ученици измевају слабијима и тупима, нити да деца имућнијих родитеља презиру сиромашнију децу; него на против, сва разумнија, старија и напреднија деца, треба да служе млађој и сиромашнијој деци за углед, и за помоћ у сваком добру.

4. Запт школски треба тако удесити, да се деца њему радо, свесрдно и драговољно подчињавају а не да се сваки час силом натеривати морају на послушност.

5. У колико је само могуће, настојавати ваља, да се преступање школског реда и благих обичаја предупреди; ако ли је то не могуће, онда се имају преступници опомињати, световати, карати, на кајање приводити и исправљати.

6. Запт школски има се непрестано о томе старати, да ученици са узрастом својим и у мишљењу напредују, и да сами до тог уверења дођу, да им баш онако чинити ваља, као што учитељ захтева и препоручује.

ПРАВИЛА ПРИ ЈЕЛУ.

Кад је човек здрав, има увек добар апетит (тек) и није потребно, да га буди бираним јелом; али пошто богатство крви зависи од јела, то је важно, да је јело добро, да се мења и да га је доста.

Слушао сам где говоре, да храна од животиња прави крв тешком и нездравом, а биће да даје телу чисту и лаку крв. Због тог би било добро, да је у нашој храни, и особито у храни наше деце, највећма заступљено биће.

Мењање јела је нужно како за децу тако и за одрасле и мати, која добро познаје својства разног јела, моћи ће да сачува своју децу од многе болести и да их однегује без лечничке помоћи.

Да храна буде од користи за тело, треба колико је могуће удесити сталне сате за јело; ипак треба они, који су слабијег или нежнијег састава, да једу кадгод осете глад али никад сувише много на једанпут, да не претоваре желудац пре но што је свршено варење.

Јести полагаано, добро жвати, помало пити и не често, особито уз ручак (обед), не излагати се одмах по јелу никаквом напору ни телесном ни духовном, најбоље је средство да се та важна радња обави како треба.

При варењу је усредсређен живот у желудцу и у цревима: велики умор, јако узбуђење могло би да задржи ту радњу, којој шкоди и само ходање.

Гдекоји људи мисле противно. Истина да кретање пред јело буди уопште апетит, али је и то истина, каже један учен лечник, да не треба сести за

стоји, кад је човек уморан од хода. Треба причекати, док се мир не поврати у крв.

Не једи никад оно што ти се не допада. Велику неправду чине родитељи, који у мисли да тако добро васпитају своју децу силе их да једу од свачега. Човек има у себи животињски инстинкт и одбија све, што би могло да шкоди његову желудцу.

Не плашите се да пијете и не забрањујте деци да пију хладну воду кад једу. Та вода убија гљисте човечијег тела и стаје на пут њиховом размножавању.

На крају ручка (обеда) поједи корицу од хлеба: то потпомаже варење, тврди још учени лечник, ког сам вам добре савете овде саопштио, и то чисти боље зубе него ма какав зубни прах или вода за уста.

(Le Brogris.)

О Л О В К А.

Мало је ствари, којима се тако често служимо као оловком и ипак мало њих знају, како се прави то корисно оруђе. Често се може чути, да се оловка састоји из оловне руде, коју обвија дрво. До краја прошлог столећа употребљавале су се заиста само такве оловке: оловна руда сечена је у мале паралелопипеде, који долазише у завој од кедровог дрвета. Енглези су за дуго били први у тој фабрицији, јер имају врло лепу врсту оловне руде, која се много налази у Кумберланду.

Г. 1795. нашао је Конте начин за фабриковање вештачких оловака. Његова се метода састоји у унашању материја, које бојадишу, у довољно чисту иловачу. За ту цел промути се иловача у чистој води, која се после одлива или нагибањем суда или помоћу натегаче. У тој мутној води плове веома ситни делићи иловаче. Кад узстоји мирно, сталожу се из ње иловача; за тим се вода одлије, а талог се остави да се суши. После се оделено истуца и уситни иловача и материја, која даје боју; оба та тела измешају се у води, а тесто, што се добије, обрађује се даље у млину. Сада ваља том тесту дати форму, коју желимо, што се већином ради у калунима. За тим се маса суши, најпре на ваздуху, после у пећима, којих се температура регулише особитим термометром, који се зове пирометар.

Црне оловке састоје се поглавито из карбоната гвожђа, а кад хоћемо да им је тон живљи, као што треба да је н. пр. за цртање предела, дода се смеси још и чађ. За оловке различитих боја узимају се различити метални оксиди.

Није равнодушна ни каквоћа дрвета, од ког је направљена оловка; исто треба да се даде лако сећи. Употребљује се кеदार или фења. Али та су дрва скуна, те се за тим иде, да се замену којим другим телом. У новије доба употребљује једна фабрика у Немачкој у месту дрвета панир, који је за ту цел особито преписан. (Journal Franklin.)

ДЕЧИЈЕ ИГРЕ.

I. Зверињак (менаџерија).

Играчи изберу једног између себе за свога господара, а он пита редом: „Шта си ти?“ Свако избере себи име од какве познате животиње, а господар рекне: „Пазите, на сваки онај, кога ја прозовем, мора ми се јавити гласом оне животиње, коју он преставља. Ко је коњ, тај мора да захрже: прр; ко је во да замучи: му; ко је вук да заула: ау; пас да залаје: ав, ав; мачка да маукне: мијау; јарац да замекеће: мекеке и т. д., ко не да одмах од себе гласа, тај ће дати залог.

II. Крлетка (кавез).

Налик на „Зверињак“ је и игра „Крлетка.“ Овде сваки избере име какве познате тице, и на позив тичарев одговара гласом дотичне тице: пренелица пућнуруче; петао кукурече; голуб гуче; кукавица кука, гуска гаче; врабац цвркуће, врана гаче и т. д. Ко се одоцни са гласом, даје залог.

III. Тичији сабор.

Један од играча је орао а сви остали изабери себи име какве тице, као: н. пр. врабац, кобац, чиз, славуј, кос, сеница, канарица, грлица, ластва и т. д. ¹⁾ Орао почне игру: „Изгубила пева љубу!“ „Ко нађе?“ пита његов телал (н. пр. царић). Један други рекне н. пр! чиз: „Царић (или кога хоће). Царић пита: „Ко ја? Чиз: „Ти да!“ Царић: „Не ја!“ Чиз: „Да ко?“ Сад царић каже име друге какве тице, а ова ваља одмах да запита: „Ко, ја?“ Тако прелазе питања сад на једног, сад на другог, па ко се одоцни да пита: „Ко ја?“ тај даје залог.

IV. Употреба ствари.

Сва деца поседују у округ. Један од играча направи од руцка миша, *) и бацив га на једног из дружине, рекне име какве ствари, и пита на што се употребљује. Онај на кога падне бачени миш, ваља брзо да каже на што се та ствар употребљује. Н. пр. да је онај први питао: „На што се употребљује слама? овај би му морао у потпуној реченици да одговори: „Слама се употребљује за ложење пећи!“ Тако миш час једном а час другом пада у руке, а ко не зна да одговори, или у бацању каже какву ствар, што је већ била, или ако каже исту употребу, што је већ код једне ствари споменута, тај даје залог.

¹⁾ Осим шеве.

*) Миш се прави овако: Рашириш рубач, који је по облику налик на квадрат, па га пресавијеш око дијagonalе. Сад је пред тобом правоугли, равнокраки троугоник. Намести га тако да до тебе дође прав угао; оба краја, где су углови од хипотенузе, преломи од прилике у трећину њезину, савијај рубач око хипотенузе у црвцу све до просека од обих катета, прегрни га, па преломи црвцу у три дела; скупи заостали део од рубца према црвцу и хипотенузи, одвијај црвцу од хипотенузе преко њега, док не добијеш прави ваљак. Сад смотрено посади крајеве; један крај остави за реи мишу, а други смотај према црвцу, па завеси чвор; и за чудо биће овако смотан рубач налик на миша. Кад хоћеш миша да расквариш, а ти га само за реи и за уши.

ПО ЧЕМУ СЕ ПОЗНАЈЕ ДА У ШКОЛИ ВЛАДА ДОБАР ЗАПТ.

Ово су знаци по којима се познаје да у школи влада добар запт.

1. Сви се ученици пристojно владају, и на сваком поједином детету даје се опазити уредност и тачност у вршењу својих дужности.

2. Деца поштују свога учитеља као родитеља, старају се да сазнају и саме мисли његове у обзиру на своје владање, и настоје да све оно чине што је учитељу мило, а чувају се да га ни у чему не увреде, и у срцу осећају најчистију благодарност према своме учитељу.

3. Између деце школске влада највећа слога; једно другом понушта, једно другом у добру помаже; једно друго од зла чува и братински саветује на добро, а сви негодују кад се које дете покаже сурово, непристойно и непокорно према учитељу своме.

4. Сви ученици долазе на време у школу, школа им је најмилије место и без велике нужде не изостају од школе.

5. Сваки ученик држи своје ствари и училиа у реду, и кадар их је одма наћи кад му требају.

6. Ученици сваки пут своје уроке (лекције) добро науче, писмене задаће брижљиво израде и стиде се празне изговоре због не научених задатака употребљавати.

7. За време предавања влада у школи мир и тишина, и сви ученици пазе. Никаква шаптања, никакве дупе ни вике не можеш у тој школи чути.

8. Особито поуздани знак доброг запта јесте то, кад ученици укор и каштигу на своје поправљење употребљују, и кад се не срде на учитеља због претрипене каштиге, него су му баш због тога благодарни.

Б.

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

(Извештај о србској школи у Сент-Андрију.) За 188¹/₂ шк. год. има у нашој школи свега ученика 54 (м. 26. ж. 28.) По разредима узевши има у I. разреду 28, (м. 13, ж. 15.) у II. р. 9, (м. 4. ж. 5.) у III. р. 8. (м. 4. ж. 4.) у IV. р. 6. (м. 3. ж. 3.) у V. р. 3. (м. 2. ж. 1.) — По вероисповеди сва су деца православне вере, само је из места 1 р. к. жен., 1 калвин. жен. дете. — Од ових ученика има 7 њих који су прешли 10 година, а сви остали су испод 10 година, и то су понајвише ситна деца од 6—8 година.

Школа је започета 31. Августа и тако је 9. Септембра прекину-та била због виноградске бербе. После бербе 5. Октобра поново је школа почела, но имам приметити, да је и код нас то зло овладало, да нека деца тек у Новембру и Децембру почну у школу да долазе, а неки у пролеће и пре свршетка школског испита из школе изостану. Деца су понајвише од родитеља средњег, или сиромашног сталеза. Отменије и имућније породице или немају никакве деце, или ако их имају, та су на страни по вишим школама, а нека деца таквих родитеља сад дорашћују, па ће тек кроз годину или две дана за школу бити.

Школа нам је доста прилично са школским намештајем и училима снабдевена. У течају ове школске године добили смо у школу *ману краљевине Угарске* по Генцији и Бергхаузу, и то: по најновијој подели жупанија од последњег (седмог) издања. Имамо и слике за науку гледања у 2 књиге од Ј. Ф. Шрајбера из Еслинга, и слике за природописну наставу таблица старијег израђења. За 1. разр. имамо 1 подпун екземплар српских школских штица, од кр. свеучил. штампарије 1872. изданих свега 24 комада. — Неби шкодило, да оваких штица имамо и за садашњи буквар као и за мађарско и немачко прво читавање.

Закључком школског одбора од 23. Нов. т. г. одређено је да 16 школске деце ообију за Божић хаљине и обућу, и то: 5 мушке деце целокупно одело и обућу, 6 мушке деце пруслук, чакшире и чизме, и 5 женске деце целокупно одело и обућу.

Ово се се сваке године подмирује из наше закладе за одевање и подпомагање сиромашних шк. ђака. Поглавити денвач ове закладе био је спомена достојни овдашњи Србин покојни Петар Апостоловић, кога слика и данас у школској дворани о зиду виси.

При закључку прошле школске године, годишњи испит је обдржан 29. Јулија под председништвом г. Андрије Радубицког местног школског управитеља, у присуству преч. протопресвитера Ј. Миликшића као окружног школског надзорника, и у присуству остале г. г. чланова овог местне општине. Сви присутни чланови су изразили своје задовољство са шк. испитом.

Катихет је на овоместној основној школи г. Ђорђе Голуб парох преображенске цркве кога је преч. конзисторија Будимска још 1873. за катихету ове школе именовала. Зато добија од вароши 5 хв. тврдох дрва и подвоз за иста. (Учитељ нема подвоз за дрва.)

О Збенској школи толико Вас известити могу: да је био летос у Застави и Школском Листу стечај расписан, ал се нико за учитеља није пријавио, а бивши привремени учитељ Ј. Петковић отишао је у Балаша-Ђармат за певца. Сигурно ће школски одбор ових дана наредити да школска настава и тамо уштрба не трпи. У Збегу може бити преко 25 за школу способне деце. Ове године дала је општина у исту школу начинити 8 нових скамија, а осим школске табле и штица, тамо никаквих других учила нема. *П. Берућ* учитељ.

(Србија.) Алексиначка подружина женског друштва закључила је, да отвори у Алексинцу раденичку школу за учење кројења и шивења белог рубља и хаљина.

(Реформа школа у Италији.) Из Рима пишу, да ће министар наставе Бачели идућег новембра поднети парламенту нов, колико разноврстан толико и одважан предлог о обавезној настави. Полазећи са дво-струког становишта, да је закон само тада праведан, ако се опште извршује и да настава, која је потребна грађанину, треба да одговара степену, који исти заузима у друштву, раздељује министар Талијане у пет група: 1) Ратари и раденици; 2) индустријалци, трговци и занатлије; 3) до 5) земљопоседници, раздељени по величини ренте, коју им даје њихов посед: од 2000 до 10.000, од 10.000 до 20.000, преко 20.000 лира.

Грађани прве групе обвезују се, да полазе наставу 1. и 2. основног разреда, они друге још 3. и 4. основног разреда; из треће групе имају полазити гимназију или технику, из четврте лицеј или какав виши технички завод, најпосле они из пете групе који знанствени или литерарни факултет на свеучилишту и пошто стеку докторску диплому обвезани су, да 2 године путују у страноземству. Грађани 4. и 5. групе, који нису пошто достигну одређен број година свршили с успехом именоване заводе, губе извесна грађанска и политичка права и плаћају каштигу, која износи четвртину њиховог иметка. Племићи, који дужности наставе не задовоље, губе племићки наслов. — Изузимају се они, који служе држави у војсци и грађанским звањима, јер се узима, да знања, која се од њих захтевају за тачно вршење њихових званичних дужности, толико вреде као и школска сведочба.

(Гимназије у троједној краљевини.) У великој гимназији у Загребу било је на крају шк. године 610 јавних а 8 приватних ученика. Православних ученика било је 40. У великој гимназији у Винковцима било је 205 ученика, од којих 46 православних. У великој гимназији у Госнићу (до сада 4 разреда) било је 146 ученика, од којих 60 православних. У вел. реалци у Осеку било је 98 ученика, од којих 16 православних (8 Бугара).

(Распис награде.) Белгијски краљ одредио је награду од 25.000 франака за најбоље дело о начину, како се може изучавање земљописа популарисати и како треба исти предавати у различитим заводима. Рукониси или штампане књиге имају се послати до 1. јан. 1885. министарству унутрашњих дела у Брисл. Жирија састојаће се из три Белгијанца и четири члана других народности.

(Из школске жижијене.) Варентрап захтева за млађе ученике 4, за старије $5\frac{1}{2}$ куб. метара ваздушног простора; аустријски школски закон ставља као минимум 3·8 до 4·5 куб. метара, а пруски 3·8 до 5·2. Офталмологија узима као неопходно потребно осветлење сразмеру од 20—25% површине стакла према поду собе; аустријски школски закон захтева $\frac{1}{6}$ — $\frac{1}{4}$. Правило је, да светлост долази ученицима са леве стране, а може се дозволити, да толази још и слеђа. Прозори напред, пошто веома засењују, не могу се нипошто тршити, а није ни то добро, да су прозори са обе стране.

(Плате учитеља у Будапешти.) Варошка наставна комисија закључила је у својој седници од 18. нов., да одсад сваки учитељ и учитељица има недељно 26 сати да наставља и само што преко тог броја сати прелази има се наградити са 40 ф. за сат и годину. Уједно је погледом на унапређивања у више платне разреде закључено, да се увек једна половина учитеља и учитељица има уврстити у први, друга половина у други и трећи платни разред. Први разред добија 800 ф. и 200 ф. станарине, други 650 ф. и 150 ф. станарине, трећи 500 ф. и 100 ф. станарине. Унапређивања бивају по годинама службе, у колико иначе нема противдотичнога никаквог приговора. Тај предлог примио је магистрат 3. деп.

(Загреб.) Одјелни предстојник одјела за богоштовје и наставу др. Павао Мухић стављен је у трајно стање мира. Говори се, да ће на његово место доћи др. Иван Вончина.—8. нов. отворена је изложба домаћег народног обрта у палати југославенске академије. Иста је врло лепо уређена (Народне школе у Угарској) за поледњи 10 година знатно су се

умножиле. Године 1869. било их је 13.798. На свршетку 1880. године било их је 15.824 дакле са 2026 школа више. Број учитеља порастао је за то време са 3872; у свему има их сада 21.664. На издржавање школа пре десет година трошило се годишње само 3,760.123 фор. а сада се троши: 10,047.149 ф. дакле са 6,297.026 фр. више. У школу ишло је ове последње године 467.577 деце више него пре десет година. Од 1,619.692 ученика, који 1880. год. школу полазише било је, по вери римљања 849.504; унијата: 130.560; православних: 173.098; калвина: 236.435; лутерана: 154.958; унитарца: 6.705; јевреја: 68.392. По народности било је међу овом децом Мађара: 787.587; Немаца: 267.282; Романа: 204.953; Словака: 253.942; Србаља: 36.850; Хрвата: 25.836; Русина 43.242. Знатно је то, да је број деце школске међу свима народностима знатно опао, особито код Мађара и Словака. Само је број српске деце што у школу иду ове године порастао. — Рачунајући по вери само је православне деце у школама са 3370 више, и унитарске са 57 више него прошле године; дочим римске деце има сада 13.304 мање; унијатске 3074 мање него прошле године. Народних школа било је 1880. године 15824. Од ових државних 266; комуних 1669; вероисповедних 13722; приватних 167. — Чисто мађарских школа има 7342; немачких 867; романских 2756; словачких 1716; српских 245; хрватских 68; русинских 68; мађарско немачких 919; српско мађарских 52. и т. д. Виспих народних школа има 71, а грађарских 101.

Р А З Н О.

(Српски народни сабор.) Пошто избор Преузвишеног Господина Арсенија Стојковића епископа будимског за српског митрополита и патријарха није највисше краљевско потврђење добио; то је у седници српског народног сабора од 7. Децембра поново држан избор, којом приликом је Преосвештени Господин Теофан Живковић епископ горњокарловачки за митрополита-патријарха изабран.

(Из Беле-Цркве. У српској девојачкој школи у Белој цркви на дан св. отца Николаја ове године после службе Божије раздаване су сиромашној деци и сирочадма топле хаљине, које родољубиви добротвори и добротворке подарише. Том приликом је једна ученица у име својих другарица учтиво и лепо захвалила племенитим добротворима младежи. (П. Ц.)

(Лазна благодарност.) Г. Јован Бугарски, учитељ парашки захваљује се најтоплије школском одбору и политичком представништву у Парага, који су му из признања за труд око прекобројне школске деце изволели одредити за текућу школску годину 60 ф. као потпору. Угледале се на ову малу али свесну општину и друге!

(Из закладе покојног Владе Ковачића у Солбору) делиће се милостиња први пут о св. Јулијани ове године. Сваки се може за помоћ пријавити код г. Гедана Леовића председника одбора. Тачка 8-ма тестамен-та гласи: Као фондацију за овдашњу српску сиротињу остављам 10000 ф. а. вр. која се свота има у овдашњу банку или штедионицу каматовања ради увести и сместити, а на ову своту спадајућа годишња камата имаће се сваке године између српске сиротиње поделити тако, да од 10 ф. мање а

20 ф. више нико не добије. При делењу ове помоћи имаће се највећма пазити, да сироте удовице, и они, који нису својом кривицом пострадали, ову помоћ добију, који су нак због пијанства пропали, као и они што су због злочинства осуђени били, немогу бити учасници ове помоћи.

(*Штампарије у Лајпцигу.*) Ове године навршило се 400 година, како је уведена прва штампарија у Лајпцигу. Иста је припадала професору богословије Андрији Фризнеру; у њој је била само једна преса, која је после Фризнерове смрти уступљена једном манастиру, да му се за то читају неколико служба за покој душе; доцније је продана та преса за 20 рајнских форината. Данас постоје у Лајпцигу 82 штампарије, које раде са 1422 пресе, од којих су 451 парне. Број људи у Лајпцигу, који живесада од штампарије, прелази 12,000, рачунајући овамо и књижаре и књиговезце.

(*Број мнастичких задруга*) у Немачкој износи око 2000 са 200.000 чланова. У нас Срба нема још ниједне такве задруге, јер она у Вршцу била је врло кратка века.

(*Број становника у Енглеској*) износи по овогодишњем попису 35,246. 562. За 10 година нарасло је становништво за 4,147. 236 душа. Лондон броји 3,814.571 ст.

(*Добра тинта.*) Најбоља сразмера за прављење трајне црне тинте (мастила) ово је: 1 кгр. истуцаних анадолских шишарака мешају се са 2 литре шпирита на ватри (температура да не пређе 40—50° C); кад се половина шпирита испари, долију се још 3 литре воде, добро се измеша и процеди кроз платно. Тако добивеном бистром раствору додаду се после 250 гр. глицерина и 250 гр. арапске гуме поред 500 гр. у води растворене зелене галице. Неколико дана добро се промеша та смеша од времена на време. После се њом напуне боце, које се добро запуше. Да тинта не поплесиви, треба у њу метути мало карболне киселине или истуцаних каранфића. Рецепт овај доносимо поглавито с' тога, што је скоро сва тинта која се у новије доба куцује по дућанима, анилинска; не само да се прљотине од те тинте веома тешко ваде, него је анилинска тинта прѣви отров, која се управо неби смела у школама никако ни да употребљује.

(*Књижевност.*) Од нове године почеће да излази у Сарајеву под уредништвом проф. Павла Јовановића нов забавно-поучни лист под насловом „Требевић“. Излазиће двапут месечно на целом табаку и то ћирилицом и латиницом. Цена му је на годину 3 ф. —

Књижара Луке Јоцића и др. у Новом Саду издала је календар под насловом: „Бачванин српски календар за народ за годину 1882. Год I. Насловна слика представља добро погођени лик Дра Илије Огњановића. После обичних календарских предмета доноси Бачванин на првом месту лекарске савете кад деца тешко добивају зубе од Др. К. затим песму: Црногорски јунаци од Филипа Шпадијера свештеника и црте из живота Црногорских јунака што се у тој песми спомињу. Затим долази народна песма: Гојчић капетан и Беже Љубовићу и животопис Дра Илије Огњановића од професора А Сандића; поуке за газде и газдарице; народне приповедке, набирци, и панађури. Цена је овом календару 30 новчића.

НЕКРОЛОГ.

17. нов. преминуо је у Љубљани један од најзнаменитијих Сло.



венца др Јанез Блајвајс. Родио се г. 1808 и изучио је медицину. Вра. г. 1842. стално у своју домовину почео је да издаје и уређује лист „Новице“, у ком је писао начином, који је био најзгоднији за народ. Поред тога издавао је „Словенски календар“ и писао је многе књиге разноврсног садржаја. Он је био популаран писац у најплеменитијем смислу и због тог је успех његовог рада био огroman. Особито се старао да се одржи у народу морал и да се унапреди у економији. Блајваје је својим еписима пробудио словенски народ из духовног мртвила и заслужио је праведно име: *наш отац*, којим га одликоваше још за живота његови сународници. Нека му је вечан спомен! — И наша хрватска браћа претрпела су ових дана велики губитак. $\frac{1}{13}$ дец. преставио се у Загребу *Аугуст Шеноа*, уредник „Вјенца“ и први савремени хрватски приповедач. Његов роман „Златарово злато“ превађан је на више страних језика. Покојнику је било истом 42 године, те је његова смрт за хрватску књижевност у толико осетнија.

УПРАЖЊЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА.

У Доловима у горонгаској жупанији тражи се четврти разред комуналне школе. Плата је 500 фр. и стан с баштом. Проситељ има доказати да зна подуно добро србски и мађарски. Првенство имају они који уз то још и романски знају. — Молбенице се шаљу до последњег Декембра по нов. управном одбору жупаније горонгаске.

ПРОМЕНЕ У ШКОЛСТВУ.

На место покојног Гавре Ковачевића изабран је између 11 проситеља за учитеља у Срб. Бечеју свршени приправник и испитани учитељ г. Младен Поповић. За учитељицу у истом месту изабрана је њица Катина Јелмића, која је учитељску школу с отличним успехом свршила и више година учитељско звање одржавала. За учитеља више девојачке школе у Панчеву изабран је исп. крађ. учитељ Миле Ђурић. За учитељицу у Јасенови наименована је сврш. приправница Марија Бркића.

ЈАВНА ЗАХВАЛНОСТ.

Поштованим пријатељима а особито саборским народним посланицима, управитељима, професорима и многбројним народним учитељима и учитељицама из свију крајева, где се србска реч говори, који су доброту имали мени имен дан и крено име моје о Никољу ове године честитати, овим најјердније благодарим.

У Сомбору, на појутарје св. Николе 1881.

Никола Ђ. Вукићевић

срб учитељске школе Сомборске управитељ.

ЈАВНА КОРЕСПОНДЕНЦИЈА.

Г. И. Р. рав. учит. Ириг. Рекламоване бројеве смо послали. — Г. Г. В. у Б. Молимо Вас да наставите своје слике. Она о „телесној нужди“ не може ући у лист онако из обзира, које ћете разумети.

Дужнике молимо, да се што пре одуже, а пошто смо већ на прагу нове године, то молимо, да се и претплата за идућу годину шаље, да би знали да одредимо накладу.

Издаје и уређује: **НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ.**

Штампа Ф. Битерман.